

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 23.3.2020.
COM(2020) 104 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE

**EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I
SOCIJALNOM ODBORU, ODBORU REGIJA I EUROPSKOJ INVESTICIJSKOJ
BANCII**

**o provedbi Komunikacije Komisije o jačem i obnovljenom strateškom partnerstvu s
najudaljenijim regijama EU-a**

1. UVOD

Ovo Izvješće sadržava pregled napretka u provedbi Komunikacije „Jače i obnovljeno **strateško partnerstvo** s najudaljenijim regijama EU-a” (dalje u tekstu „Komunikacija”)¹.

Najudaljenije regije EU-a – Guadeloupe, Francuska Gijana, Martinique, Mayotte, otok Réunion i Saint Martin (Francuska), Azori i Madeira (Portugal) te Kanarski otoci (Španjolska) – suočeni su sa stalnim **ograničenjima** koja se odnose na njihovu udaljenost, malenu površinu, osjetljivost na klimatske promjene i izoliranost² te usporavaju njihov rast i razvoj. Zbog toga su Ugovorom o funkcioniranju Europske unije (članak 349. UFEU-a) predviđene **posebne mjere** za pružanje potpore najudaljenijim regijama, uključujući prilagođene uvjete za primjenu prava EU-a u tim regijama i za pristup programima EU-a.

Najudaljenije regije smještene su diljem Atlantskog oceana, Karipskog bazena, Latinske Amerike i Indijskog oceana te obogaćuju EU svojim **jedinstvenim značajkama**: bogatom biološkom raznolikošću, strateškom lokacijom za aktivnosti u području svemira i astrofizike, širokim pomorskim gospodarskim zonama i blizinom drugim kontinentima.

U listopadu 2017. Komisija je donijela Komunikaciju kojom se učvršćuje partnerstvo između najudaljenijih regija i njihovih država članica te jača njezina obveza podupiranja njihova rasta. U travnju 2018. Vijeće je podržalo Komunikaciju i pozvalo Komisiju da nastavi razvijati posebne mjere za te regije u skladu s člankom 349. UFEU-a³.

U ovom se Izvješću iznose mjere koje su u sektorima navedenima u Komunikaciji⁴ poduzele Komisija, najudaljenije regije i države članice kojima pripadaju, a ističu se postignuća⁵ te predlaže ulaganje napora u borbu protiv klimatskih promjena, zaštitu biološke raznolikosti, uvođenje kružnog gospodarstva i poticanje korištenja energije iz obnovljivih izvora. Ti ključni izazovi za regije prepoznati su u vodećoj inicijativi EU-a europskom zelenom planu⁶, u kojem se naglašava da će Komisija posvetiti posebnu pažnju najudaljenijim regijama, uzimajući u obzir njihovu osjetljivost na klimatske promjene i prirodne katastrofe te njihove jedinstvene značajke, kao što su biološka raznolikost i obnovljivi izvori energije. Nadalje, u Izvješću se naglašava potreba za jačanjem nastojanja u ostalim ključnim sektorima, kao što su plavo gospodarstvo i povezivost.

Novo upravljanje temeljeno na jakom partnerstvu

Od 2017., kako je navedeno u Komunikaciji, Komisija je u **oblikovanju politika** sustavno razmatrala **probleme i interese** najudaljenijih regija.

Komisija je 2018. utvrdila posebnosti najudaljenijih regija u 21 **prijedlogu za programe EU-a za razdoblje 2021.–2027.** u širokom spektru sektora, uključujući koheziju, poljoprivredu, ribarstvo, istraživanja, okoliš, prijevoz, digitalnu povezivost te međunarodnu suradnju. Na temelju toga stvorila je nove prilike i osigurala prilagođene odredbe za te regije u većini programa EU-a.

Komisija je 2019. preporučila da Francuska, Portugal i Španjolska ulože sredstva kohezijske politike u ključne sektore najudaljenijih regija, kao što su kružno gospodarstvo, povezivost, razvijanje vještina i rano napuštanje školovanja, u kontekstu izvješća država članica u okviru

¹ COM(2017) 623 final.

² Sve su najudaljenije regije otoci ili arhipelazi, osim Francuske Gijane, koja se nalazi u Latinskoj Americi.

³ Zaključci Vijeća za opće poslove od travnja 2018.

⁴ Izvješćem su obuhvaćene mjere od donošenja Komunikacije.

⁵ U prilogima su navedene mjere koje su poduzele najudaljenije regije i njihove države članice.

⁶ Europski zeleni plan – Komunikacija Komisije COM(2019) 640 final, 11.12.2019.

europskog semestra. Preporuke Vijeća za pojedine zemlje pozivaju te države članice na korištenje sredstava iz kohezijskih fondova, uzimajući u obzir regionalne razlike i situaciju u najudaljenijim regijama. U izvješćima država članica iz 2020. ističu se i posebnosti najudaljenijih regija.

Komisija je analizirala mogući utjecaj **trgovinskih sporazuma** o kojima se pregovara na ključne gospodarske sektore najudaljenijih regija⁷. Na temelju toga, politički sporazum iz 2019. o trgovinskom dijelu Sporazuma o pridruživanju između EU-a i Mercosura sadržava zaštitnu klauzulu o zaštiti lokalne proizvodnje u najudaljenijim regijama. Posebnosti najudaljenijih regija analiziraju se u okviru trenutačne revizije zakonodavstva o državnim potporama i posebnih poreznih režima u tim regijama.

Komisija se savjetovala s najudaljenijim regijama o njihovim potrebama i pružila odgovarajuću prilagođenu pomoć. Na primjer, savjetovala se s najudaljenijim regijama o potrebama prilagodbe na klimatske promjene te je te potrebe uzela u obzir u pozivu na podnošenje prijedloga u okviru programa LIFE⁸ iz 2019. Nadalje, organizirala je dva događanja kako bi pružila podršku tim regijama u oblikovanju strategija plavog rasta⁹. Najudaljenije regije više su se potrudile zastupati svoje interese te su dale približno 30 odgovora u okviru javnih savjetovanja. Zaključno, Komisija je doprla do ljudi iz najudaljenijih regija u okviru dijaloga s građanima na Martiniqueu i Kanarskim otocima 2018. te na Azorima i Madeiri 2019.

S pomoću znatnih sredstava iz fondova kohezijske, poljoprivredne, pomorske i ribarstvene politike EU-a pružena je potpora lokalnim ulaganjima, učvršćujući partnerstvo s najudaljenijim regijama i njihovim državama članicama, osobito konkurentnost malih i srednjih poduzeća, zapošljavanje i socijalnu uključenost, okoliš i povezivost¹⁰. Potpora iz tih fondova iznosila je više od 13 milijardi EUR za razdoblje 2014.–2020.

Komisija je osnovala **dvije radne skupine** čiji je cilj pružanje potpore otoku Réunion u vezi s energetsom tranzicijom i Kanarskim otocima u vezi s gospodarenjem otpadom te koje povezuju službe Komisije s nacionalnim i regionalnim dionicima.

Ured za statistiku EU-a (Eurostat) kreirao je internetsku stranicu s podacima o najudaljenijim regijama¹¹. Komisija je 2019. pokrenula studiju s ciljem unapređivanja podataka i znanja o održivom upravljanju ribarstvom i očuvanju ribljih stokova u tim regijama. Francuski statistički ured surađuje sa Saint-Martinom i Sint-Maartenom kako bi prikupio lokalne podatke. Portugalski statistički ured surađuje s Madeirom i Azorima u vezi s podacima u području poljoprivrede, mora i prijevoza, Azori imaju bolje podatke u području plavog gospodarstva, a Kanarski otoci podatke o lokalnoj proizvodnji.

Komisija je uzela u obzir probleme najudaljenijih regija u dosad nezabilježenom broju inicijativa EU-a, a regije su udvostručile nastojanja kako bi doprinijele oblikovanju politika. Postoji prostor za daljnje istraživanje potencijala radnih skupina. Prikupljanje podataka u najudaljenijim regijama potrebno je kako bi se poduprlo oblikovanje politika prilagođeno tim regijama.

⁷ Odlukom Vijeća (EU) 2020/13 o pregovaračkim smjernicama sporazuma o gospodarskom partnerstvu s afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama i regijama navodi se da se tim sporazumima „mogu predvidjeti posebne mjere u korist proizvoda iz tih regija u cilju njihove (...) integracije u međuregionalnu trgovinu”.

⁸ Financijski instrument za okoliš (LIFE).

⁹ Forum za pomorstvo i ribarstvo najudaljenijih regija u 2018. i 2019.

¹⁰ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/2014-2020-RUPs-OR-EU-planned-investment/8gwq-ke5u>

¹¹ Prikaz regija i gradova: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/RCI/#?vis=outermost.economy&lang=en>

2. ISKORIŠTAVANJE PREDNOSTI NAJUDALJENIJIH REGIJA

U Komunikaciji su istaknute prednosti najudaljenijih regija, uključujući plavo gospodarstvo, biološku raznolikost i obnovljive izvore energije, te se predlažu mjere za stvaranje prilika u tim sektorima s ciljem podupiranja rasta.

Plavo gospodarstvo

Komisija je učvrstila pravni i financijski okvir kako bi ojačala plavo gospodarstvo u najudaljenijim regijama, istodobno osiguravajući održivo upravljanje morskim resursima i ekosustavima. Komisija je 2018. revidirala **smjernice o državnim potporama** EU-a kako bi se omogućila javna potpora kupnji ribarskih plovila u najudaljenijim regijama pod određenim uvjetima s ciljem osiguravanja održivog ribarstva.

Nadalje, Komisija je predložila **posebne mjere** za najudaljenije regije u okviru Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo za razdoblje 2021.–2027., uključujući sredstva namijenjena strukturnim ulaganjima i **naknadi** dodatnih troškova u tim regijama. Osim toga, Komisija je predložila da svaka država članica izradi **akcijski plan** za rješavanje problema u području ribarstva i održivog plavoga gospodarstva u svojim najudaljenijim regijama.

Komisija je 2019. osnovala Savjetodavno vijeće za najudaljenije regije kako bi savjetovala dionike iz tih regija o problemima u području ribarstva i osigurala da **Sporazum o pridruživanju između EU-a i Mercosura** obveže stranke na borbu protiv nezakonitog ribolova. U pogledu kapaciteta flote Komisija je iste godine predstavila **evaluaciju sustava ulaza/izlaza** u okviru zajedničke ribarstvene politike. U Komunikaciji o zelenom planu iz prosinca 2019. Komisija je naglasila središnju ulogu plavoga gospodarstva u borbi protiv klimatskih promjena te najavila da namjerava predložiti načine za održivije upravljanje pomorskim prostorom.

Vijeće je donijelo zaključke o oceanima i morima naglasivši važnost europske pomorske i ribarstvene politike u pružanju potpore plavom gospodarstvu najudaljenijih regija te njihovu osjetljivost na klimatske promjene koje utječu na njihove obale, ekosustave i biološku raznolikost¹².

Najudaljenije regije oblikuju **strategije plavoga gospodarstva** s ciljem održivog iskorištavanja morskih resursa i očuvanja biološke raznolikosti, no napredak je neujednačen i razlikuje se u području djelovanja i fokusu. Neke regije poboljšale su pomorsko prostorno planiranje s ciljem boljeg iskorištavanja oceana, posebice Azori, Madeira, Kanarski otoci i otok Réunion, uz potporu Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo. Mnoge regije razvile su **mjere potpore**, kao što su financijski instrumenti za male tržišne subjekte (Madeira je uvela kreditne linije za mala poduzeća, Francuska Gijana zajmove za male subjekte, a Mayotte potpore za kupnju ribarskih plovila) i razvoj vještina (Martinique, Azori, Madeira).

Nadalje, najudaljenije regije ulažu u **nove sektore**, kao što je praćenje i istraživanje pomorskih područja (Atlantski opservatorij na Azorima) ili obnovljiva energija mora (platforma PLOCAN na Kanarskim otocima). Sve najudaljenije regije poticale su **održivi razvoj ribarstva** u okviru projekta ORFISH, a neke od njih promiču održivo plavo gospodarstvo, npr. u Karipskom moru.

Kako bi ojačale plavi razvoj, regije trebaju prilagođene i sveobuhvatne strategije plavoga gospodarstva koje obuhvaćaju tradicionalne i inovativne sektore. Usmjeravanje na inovativne aktivnosti, unaprjeđivanje znanstvenih spoznaja o ribarstvu i morskim područjima te maksimalno korištenje nacionalnih potpora i potpora EU-a važni su u tom kontekstu.

¹²Zaključci vijeća o oceanima i morima od 19. studenoga 2019.

Poljoprivreda i ruralni razvoj

Prijedlogom Komisije o reformi **zajedničke poljoprivredne politike** za razdoblje 2021.–2027. predviđaju se posebni uvjeti i odstupanja koji se odnose na potrebe najudaljenijih regija. Prijedlozima se predviđa da nacionalni strateški planovi uključuju posebne okolnosti najudaljenijih regija, kako bi imale koristi od stope sufinanciranja u okviru **Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj** te od niza određenih povoljnih uvjeta.

Osim toga, Komisija je predložila da se nastavi poljoprivredni program EU-a **POSEI** za najudaljenije regije, čime se održavaju izravna plaćanja poljoprivrednicima u tim regijama. U razdoblju 2017.–2019. u okviru programa POSEI podržana je poljoprivredna proizvodnja i zapošljavanje u najudaljenijim regijama, osigurana je isporuka odabranih poljoprivrednih proizvoda u te regije te su smanjeni dodatni troškovi dostave takvih proizvoda.

S pomoću sufinanciranih programa EU-a za ruralni razvoj najudaljenije regije pomogle su mladim poljoprivrednicima da uzgoje i stave na tržište proizvode, kao što su avokado, banane i šećerna trska, te su razvile poljoprivredno-ekološke mjere i inicijative u okviru programa LEADER¹³. Te mjere stavljaju jak naglasak na poboljšanje životnih uvjeta ruralnog stanovništva.

Neke od najudaljenijih regija razvile su **sustave kvalitete** za poljoprivredne proizvode u kombinaciji s marketinškim mjerama. Ostale su regije uložile u **nove poljoprivredne tehnologije**, kao što je uzgoj biljaka i povrća bez tla na Saint-Martinu, uporaba daljinski upravljanih zrakoplova na Azorima te testiranje uporabe organskih resursa u Francuskoj Gijani. Francuska vlada razvija i **alate za upravljanje rizikom**, npr. za uzgoj banana.

Poljoprivreda je i dalje ključni sektor, a osiguravanje kvalitete i inovacija u lokalnoj proizvodnji i pravednih prihoda za poljoprivrednike te optimizacija alata za potporu ključni su izazovi koje treba svladati.

Biološka raznolikost

Komisija je 2019. uputila poziv na podnošenje projekata koji su prilagođeni potrebama i kapacitetima najudaljenijih regija (Life4BEST) kako bi poduprla očuvanje njihove jedinstvene biološke raznolikosti. Osim toga, predložila je da se **programom LIFE 2021.–2027.** pruži potpora prirodi i biološkoj raznolikosti u najudaljenijim regijama te da se regijama posveti posebna pozornost u njegovim kriterijima za dodjelu. Projektima u području biološke raznolikosti mogu se dodijeliti i sredstva u okviru prijedloga Komisije za **Europski fond za regionalni razvoj** za razdoblje 2021.–2027.

Komisija je naglasila jedinstvenu biološku raznolikost najudaljenijih regija u svojem zelenom planu, u kojem su klimatske promjene predstavljene kao ključni uzročnik gubitka biološke raznolikosti.

Francuska je pojačala nastojanja kako bi poduprla biološku raznolikost u najudaljenijim regijama uz pomoć posebnog akcijskog plana (2018.). Francuska Agencija za biološku raznolikost podupire više od 80 projekata u najudaljenijim regijama. Portugal financira projekte s ciljem pružanja potpore rezervatima biosfere na Azorima i Madeiri. Francuska Gijana, otok Réunion, Guadeloupe i Mayotte uspostavljaju regionalne agencije za biološku raznolikost. Martinique je 2019. pokrenuo program za očuvanje i uvažavanje biološke

¹³Program LEADER: Liaison entre actions de développement de l'économie rurale.

raznolikosti, a otok Réunion i Azori štite lokalna staništa i endemske vrste s pomoću sredstva iz Europskog fonda za regionalni razvoj¹⁴ i programa LIFE.

Osim toga, najudaljenije regije ojačale su suradnju u području biološke raznolikosti s **prekomorskim zemljama i područjima ili trećim zemljama** u okviru programa Interreg.

Najudaljenije regije pripadaju biološki najraznovrsnijim regijama EU-a, a biološka raznolikost jedna je od njihovih najvećih prednosti. Potrebno je održati i koordinirati nastojanja u svim politikama kako bi se očuvala biološka raznolikost tih regija i istodobno istražio njihov potencijal.

Kružno gospodarstvo

Komisija se posebno usredotočila na najudaljenije regije u **programu rada za LIFE za razdoblje 2018.–2020.** Jedna od tema tog programa rada bilo je **gospodarenje otpadom** u tim regijama. Nadalje, na temelju zahtjeva Kanarskih otoka i uz potporu Španjolske, Komisija je osnovala radnu skupinu s ciljem utvrđivanja prepreka i oblikovanja rješenja za poboljšanje sakupljanja, ponovne uporabe, recikliranja i sljedivosti otpada na tim otocima, udružujući europske, nacionalne, regionalne i lokalne uprave. Jednako tako, Komisija je predložila da Europski fond za regionalni razvoj podupre tranziciju prema kružnom gospodarstvu u razdoblju 2021.–2027.

U svojim zaključcima o kružnom gospodarstvu iz listopada 2019. Vijeće je istaknulo da treba uzeti u obzir posebnu situaciju u najudaljenijim regijama te osigurati pravednu i uključivu tranziciju. Osim toga, Komisija je u ožujku 2020. donijela novi akcijski plan za kružno gospodarstvo koji obuhvaća cjelokupni životni ciklus proizvoda te se usredotočuje na sektore visokog intenziteta, čime se ističu posebnosti najudaljenijih regija.

Francuska je 2019. najavila napredak prema postizanju nulte stope otpada na svojim prekomorskim područjima¹⁵. Francuske regije razvijaju regionalne planove za sprečavanje nastanka otpada i gospodarenje otpadom, a Azori su revidirali svoj regionalni strateški plan o odlaganju otpada.

Akcijski planovi za kružno gospodarstvo većine najudaljenijih regija obuhvaćaju održivu proizvodnju i potrošnju, kao i gospodarenje otpadom. Nekoliko regija pokrenulo je projekte s ciljem uvođenja modelâ kružnoga gospodarstva, smanjenja otpada i uklanjanja plastičnog otpada. U razdoblju 2018.–2019. najudaljenije francuske regije pozvale su na podnošenje poziva za projekte za razvoj kružnoga gospodarstva uz potporu francuske Agencije za okoliš i energiju. Na primjer, otok Réunion proveo je 22 projekta u području kružnoga gospodarstva, od dizajna i radnog vijeka proizvoda, do recikliranja, a Martinique je otvorio servise za popravak i organizirao informativne kampanje o smanjenju otpada.

Najudaljenije regije mogu imati znatne koristi od uvođenja modela kružnoga gospodarstva kao osnovnog uvjeta za održivi rast. Važno je ubrzati rad u području gospodarenja otpadom, posebno u poboljšanju kružnog modela gospodarenja biološkim otpadom i obrade biološkog otpada te u smanjenju otpada ponovnom uporabom i popravkom.

Klimatske promjene

U svojoj **evaluaciji Strategije EU-a za prilagodbu** iz 2018. Komisija je istaknula potrebu za preusmjeravanjem sa stjecanja znanja na njegovu primjenu s ciljem oblikovanja mjera u

¹⁴Europski fond za regionalni razvoj dodijelio je više od 54 milijuna EUR za biološku raznolikost u najudaljenijim regijama u razdoblju 2014.–2020.

¹⁵Trajectoire outre-mer 5.0.

najudaljenijim regijama. Kao što je najavljeno u Komunikaciji o **zelenom planu**, Komisija namjerava donijeti ambicioznu strategiju EU-a o prilagodbi klimatskim promjenama. Program rada LIFE za razdoblje 2018.–2020. posebno utvrđuje projekte u području pripravnosti na **ekstremne vremenske uvjete** u najudaljenijim regijama. U tom kontekstu, prethodno spomenuti program pruža potporu Guadeloupeu i Francuskoj Gijani u obnovi njihovih ekosustava kako bi zaštitili svoja područja od učinaka klimatskih promjena, kao što je podizanje razine mora.

Nadalje, Komisija je istaknula klimatske promjene kao jedan od investicijskih prioriteta u Europskom fondu za regionalni razvoj za razdoblje 2021.–2027.¹⁶ Jednako tako, Komisija je uložila 49 milijuna EUR iz **Fonda solidarnosti Europske unije** kako bi pružila potporu obnovi Saint-Martina i Guadeloupea koji su 2017. snažno pogođeni uraganima Irmom i Marijom. Sredstvima iz Fonda pružena je pomoć i Azorima koji su pogođeni uraganom Lorenzo u listopadu 2019.¹⁷

Francuska je 2019. imenovala izaslanika kako bi ubrzala **preventivne mjere i mjere prilagodbe** u najudaljenijim francuskim regijama. Azori su donijeli regionalni program za klimatske promjene u rujnu 2019., a Kanarski otoci uspostavili su 2018. opservatorij za klimatske promjene.

Najudaljenije regije posebno su osjetljive na ekstremne vremenske uvjete koji su povezani s klimatskim promjenama. Potrebno je postojano i koordinirano djelovati na svim razinama i u svim politikama kako bi se ulaganja usmjerila prema jačanju kapaciteta za prilagodbu, izgradnji otpornosti, prevenciji i spremnosti na klimatske promjene.

Energija

EU je donio zakonodavstvo s ciljem promicanja uporabe energije iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti. Na primjer, u Direktivi o energiji iz obnovljivih izvora iz 2018.¹⁸, koja mora biti prenesena do sredine 2021., prepoznaje se, za izolirana područja, kao što su najudaljenije regije, posebno važna uloga lokalnih zajednica u prelasku na čistu energiju.

U kontekstu **inicijative „Čista energija za otoke EU-a”** Komisija savjetuje Guadeloupe, Azore i Kanarske otoke o razvijanju strategija i projekata povezanih s čistom energijom te promiče znanje najudaljenijih regija o energiji iz obnovljivih izvora na godišnjem forumu inicijative na Kanarskim otocima 2018. Osim toga, Komisija je 2019. uspostavila instrument¹⁹ uz potporu programa Obzor 2020. kako bi mobilizirala najmanje 100 milijuna EUR za projekte u području održive energije na otocima EU-a, uključujući najudaljenije regije, te se u Komunikaciji o zelenom planu obvezala razviti dugoročni okvir politike kako bi ubrzala tranziciju otoka EU-a, uz potporu država članica.

Od 2021. **Instrument za povezivanje Europe** mora pružiti važne prilike najudaljenijim regijama: povlaštenu stopu za radove u području energije (i radova u području digitalizacije i prometa) te posebnu pozornost u kriterijima odabira. Nadalje, Komisija je predložila da se ulaganja Europskog fonda za regionalni razvoj za razdoblje 2021.–2027. usmjere na mjere energetske učinkovitosti i energiju iz obnovljivih izvora kao jedan od prioriteta za zeleniju Europu.

¹⁶ Ukupan iznos planiranih sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj za borbu protiv klimatskih promjena u svim najudaljenijim regijama za razdoblje 2014.–2020. iznosio je približno 1,1 milijardu EUR.

¹⁷ Predugovor o očekivane potpore Fonda solidarnosti Europske unije isplaćen je u prosincu 2019.

¹⁸ Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 82.).

¹⁹ <https://www.nesoi.eu/>

Na zahtjev otoka Réunion Komisija je 2018. uspostavila **radnu skupinu o energetskej tranziciji** s predstavnicima iz nacionalnih i regionalnih službi te privatnih sektora, što je rezultiralo akcijskim planom za poboljšanje koordinacije među različitim inicijativama.

Francuska je 2019. objavila pozive za potporu područjima koja nisu povezana s kontinentom: više od jedne trećine proračuna, koji iznosi 530 milijuna EUR, posvećeno je potrebitom stanovništvu. Španjolska podupire prenošenje znanja o energiji iz obnovljivih izvora i energetskej učinkovitosti na Kanarskim otocima i povezano osposobljavanje.

Najudaljenije regije pokrenule su vlastite strategije za smanjenje emisija stakleničkih plinova i povećanje uporabe energije iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti. Također, uz pomoć sredstava EU-a odnosno nacionalnih sredstava razvile su projekte, kao što su proizvodnja električne energije koja se temelji na biomasi ili solarnoj energiji (Martinique, Guadeloupe, Francuska Gijana) te pametne mikromreže (otok Réunion). Mnoge najudaljenije regije uložile su sredstva u električnu mobilnost. Od 2017. Kanarski otoci više su nego udvostručili vrijeme u kojem otok El-Hierro upotrebljava samo energiju iz obnovljivih izvora.

S obzirom na to da su najudaljenije regije ovisne o uvoznim fosilnim gorivima, potrebno je kontinuirano raditi kako bi se ubrzala tranzicija energije, osobito ulaganje u pametne mikromreže i skladištenje, u obnovljive izvore energije, uključujući energiju mora, u rješenja za čist promet i energetske učinkovitost, čime se pridonosi energetskej neovisnosti odnosno ugljičnoj neutralnosti u tim regijama.

3. POTICANJE RASTA I STVARANJA RADNIH MJESTA

U Komunikaciji se predlažu mjere s ciljem poticanja rasta u najudaljenijim regijama, uključujući ulaganje u istraživanja i inovacije, poduzetništvo, razvoj vještina, kao i digitalne odnosno prometne veze.

Istraživanja i inovacije

Kako bi ojačala istraživački potencijal najudaljenijih regija, Komisija je objavila poseban poziv na **mjere koordinacije i potpore** u okviru istraživačkog programa EU-a Obzor 2020. Sve to rezultiralo je projektom FORWARD koji okuplja sveučilišta, industriju, civilno društvo i vlade svih najudaljenijih regija s ciljem **utvrđivanja njihovih istraživačkih kapaciteta**, prepoznavanja područja izvrsnosti i podupiranja njihova sudjelovanja u međunarodnim istraživačkim projektima.

Osim toga, Komisija je predložila da program EU-a **Obzor Europa** za razdoblje 2021.–2027. proširi svoje mjere „širenja sudjelovanja i izvrsnosti” na najudaljenije regije. Nadalje, u razdoblju 2021.–2027. te regije mogu iskoristiti novi instrument za međuregionalna inovativna ulaganja u okviru Europske teritorijalne suradnje kako bi sudjele u globalnim lancima vrijednosti te kako bi se snažnije povezale s ostalim europskim regijama u zajedničkim područjima pametne specijalizacije.

Većina najudaljenijih regija evaluira svoje **strategije pametne specijalizacije**²⁰ kako bi prilagodila svoje inovacijske ekosustave najprosperitetnijim sektorima. Azori, Madeira i Kanarski otoci oblikuju makaronezijsku transregionalnu strategiju specijalizacije. Najudaljenije regije pokrenule su inicijative za poticanje integracije lokalnih aktera u međunarodne istraživačke mreže i poboljšanje njihova sudjelovanja u istraživačkim

²⁰ Uspostava strategija pametne specijalizacije s ciljem pružanja potpore regijama i državama članicama u njihovoj gospodarskej tranziciji preduvjet je za korištenje sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova za razdoblje 2014.–2020.

projektima financiranim sredstvima EU-a (npr. plan Azora za internacionalizaciju znanosti i tehnologije). Nadalje, Francuska je nastojala povećati inovacijski kapacitet svojih regija u okviru velikog francuskog plana ulaganja za razdoblje 2018.–2022.

Ciljni sektori variraju ovisno o regijama. Neke regije usredotočene su na plavo gospodarstvo, npr. u okviru projekta programa Obzor 2020. koji se odnosi na učinke pomorskog prometa, turizma, energije i akvakulture na klimatske promjene i koji obuhvaća Makaroneziju te karipske regije. Neke su regije uložile sredstva u svemir, primjerice Azori i Portugal u novi međunarodni svemirski centar i Portugalsku svemirsku agenciju na otoku Santa Maria. Ostale su regije uložile u energetska tranziciju (mjere za dekarbonizaciju energetskih sustava otoka Réunion i Kanarskih otoka), zdravstvo (Madeira, Guadeloupe) i razvoj poljoprivrednih resursa ili kozmetičkih proizvoda na osnovi prirodnih tvari (Francuska Gijana).

Razvoj istraživačkog i inovacijskog potencijala najudaljenijih regija ključan je za jači rast u njima. Povećanje njihova sudjelovanja u međunarodnim istraživačkim mrežama i globalnim lancima vrijednosti unutar Europe i s trećim zemljama može im pomoći da ojačaju svoje inovacijske sustave i otvore radna mjesta.

Zapošljavanje, obrazovanje i osposobljavanje

Fondovi kohezijske i poljoprivredne politike EU-a pružaju znatnu potporu društvenom razvoju u najudaljenijim regijama²¹.

Prijedlogom Komisije o Europskom socijalnom fondu plus za razdoblje 2021.–2027. štite se najviše stope sufinanciranja za najudaljenije regije, uspostavlja se **posebna dodatna dodjela sredstava** za potporu zapošljavanju, obrazovanju i uključenosti u tim regijama te se 15 % nacionalnih sredstava namjenjuje **pružanju potpore mladima** iz najudaljenijih regija sa znatnom stopom osoba koje nisu zaposlene, ne obrazuju se ili se ne osposobljavaju.

Komisija je 2018. olakšala pristup mikrofinanciranju u najudaljenijim francuskim regijama povećanjem jamstva Programa za zapošljavanje i socijalne inovacije za udruženje za pružanje potpore malim poduzetnicima (ADIE). Nadalje, Komisija je povećala sredstva **Inicijative za zapošljavanje mladih** za Francusku, uključujući njezine najudaljenije regije, kao i sredstva iz **Europskog socijalnog fonda** za Španjolsku, uključujući Kanarske otoke.

Iste je godine u okviru programa **Erasmus+** Komisija povećala mjesečni iznos za stanovnike najudaljenijih regija te putne troškove za stanovnike Mayottea i otoka Réunion²². Komisija je primijenila posebne uvjete programa Erasmus+ za stanovnike najudaljenijih regija na **Europske snage solidarnosti**. U svojem prijedlogu za Erasmus+ za razdoblje 2021.–2027. Komisija se obvezala da će **povećati sudjelovanje najudaljenijih regija** u programima mobilnosti, među ostalim sa **susjednim zemljama**, te pratiti njihovo sudjelovanje.

Francuska je revidirala svoje zakonodavstvo²³ s ciljem izrade ugovora o naukovanju sa susjednim trećim zemljama. Većina najudaljenijih regija – Martinique, otok Réunion, Azori, Madeira i Kanarski otoci – razvili su akcijski plan za poboljšanje poduzetništva u okviru projekta GROWUP Interrega koji je namijenjen pomoći nezaposlenima u sektorima plavoga i zelenoga gospodarstva. Francuska Gijana uvela je preddiplomski stručni studij u području

²¹ Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj zajedno su uložili više od 3 milijarde EUR za potporu socijalnoj uključenosti, obrazovanju, stručnom osposobljavanju i zapošljavanju u najudaljenijim regijama u razdoblju 2014.–2020.

<https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/2014-2020-RUPs-OR-EU-planned-investment/8gwq-ke5u>

²² Uvođenjem posebnih sredstava za putne troškove za stanovnike koji putuju više od 8 000 km.

²³ “Loi relative à la liberté de choisir son avenir professionnel”, 5.9.2018.

zrakoplovstva i svemira, otok Réunion ulaže u svoje regionalno sveučilište, a Azori su pokrenuli nekoliko inicijativa s ciljem promicanja zapošljavanja mladih.

Poboljšanje vještina, posebice među mladima, ključno je za ispunjavanje potreba tržišta rada i veću zaposlenost stanovništva. Daljnja ulaganja u međunarodnu mobilnost poboljšala bi suradnju među susjednim zemljama i pružila potporu regionalnoj integraciji.

Konkurentnost, poduzetništvo i jedinstveno tržište

Fondovi kohezijske i poljoprivredne politike EU-a pružaju značajnu potporu u jačanju konkurentnosti MSP-ova u najudaljenijim regijama²⁴.

Kako bi olakšao pristup tih regija financiranju, **Europski savjetodavni centar za ulaganja** analizirao je situaciju u svakoj regiji i predložio načine za maksimalno iskorištavanje financijske potpore, među ostalim one iz Europskog fonda za strateška ulaganja²⁵. Komisija je potaknula rasprave s nacionalnim i regionalnim tijelima te financijskim ustanovama o predloženim rješenjima te je poduprla njihovu provedbu. Osim toga, prijedlog Komisije o programu InvestEU potiče države članice da riješe probleme nefunkcioniranja tržišta u najudaljenijim regijama uz korištenje programa kako bi privukli privatne ulagače i povećali učinak financijske poluge.

Komisija je 2019. objavila poziv na podnošenje prijedloga u okviru programa **Erasmus za mlade poduzetnike**, potičući kandidate da uključe subjekte iz najudaljenijih regija. Rezultat toga prva je kontaktna točka na Martiniqueu koja pruža potporu lokalnim poduzetnicima. Prijedlogom Komisije o uspostavi **programa jedinstvenog tržišta** za razdoblje 2021.–2027. dodatno se naglašava potreba za boljom integracijom najudaljenijih regija u unutarnje tržište. Nadalje, Komisija je predložila da **Europski fond za regionalni razvoj** nastavi ulagati dodatna sredstva kako bi se kompenzirali dodatni troškovi koje snose poduzeća u tim regijama. Sredstva iz **Europske poduzetničke mreže** dostupna su na Azorima, na Madeiri, na Kanarskim otocima, na Martiniqueu, u Guadeloupeu i na otoku Réunion.

Francuska podupire poduzeća najudaljenijih regija uz pomoć posebnih poreznih programa ili uvjeta financiranja. Kanarski otoci i Martinique sastavili su strategije internacionalizacije. Neke regije ojačale su trgovinske veze sa susjednim trećim zemljama. Na primjer, Guadeloupe pruža potporu poduzećima pri izvozu u SAD, a otok Réunion uspostavio je službu za potporu novoosnovanim poduzećima u Mozambiku i financijske instrumente za MSP-ove uz potporu Europskog fonda za regionalni razvoj. Mayotte i otok Réunion uspostavljaju tehnološke centre.

Potrebno je više raditi na svim razinama kako bi se poboljšalo poduzetništvo i ojačala konkurentnost u sektorima visokog potencijala, kao što su biološka raznolikost i plavo gospodarstvo.

Digitalna dostupnost

Komisija je 2017. pokrenula mrežu **uredâ za širokopojasne usluge** EU-a s ciljem podupiranja država članica i regija u osmišljavanju i provedbi strategija kako bi područja koja nisu uključena u komercijalnu primjenu dobila pristup širokopojasnom internetu. Komisija je

²⁴Europski fond za regionalni razvoj i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj sufinanciraju projekte za potporu konkurentnosti MSP-ova u najudaljenijim regijama u iznosu od 1,5 milijardi EUR za razdoblje 2014.–2020.

<https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/2014-2020-RUPs-OR-EU-planned-investment/8gwq-ke5u>

²⁵https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/outermost-regions/pdf/rup_2019/invest_platform_feasibility_study_en.pdf

poduprla sudjelovanje najudaljenijih regija u ovoj mreži i preporučila da i države članice podupru njihovo sudjelovanje. Usto je odobrila dva važna projekta za brze širokopojasne mreže na otoku Réunion (2018.) i Martiniqueu (2019.) kojima će pružiti potporu Europski fond za regionalni razvoj. U svojem prijedlogu o uspostavi programa Digitalna Europa za razdoblje 2021.–2027. Komisija predviđa posebne digitalne subjekte u najudaljenijim regijama te posvećuje posebnu pozornost tim regijama u kriterijima odabira. Osim toga, u okviru Instrumenta za povezivanje Europe za razdoblje 2021.–2027. projekti u sklopu kojih se podupiru nove ili nadograđene mrežne okosnice, uključujući podmorske kabele između država članica te između Unije i trećih zemalja, moći će primati potporu. Nadalje, prateći okvirni popis projekata infrastrukture digitalne povezivosti od zajedničkog interesa prijedloga za uspostavljanje Instrumenta za povezivanje Europe²⁶, kako su ga izmijenili Europski parlament i Vijeće²⁷, uključuje novi podmorski kabel koji povezuje Madeiru, Azore i kopneni dio Portugala. Projekti digitalne povezivosti u najudaljenijim regijama mogu ostvariti korist od više stope sufinanciranja.

Francuska je unaprijedila digitalne vještine ulaganjem u obrazovne centre, a Madeira i Kanarski otoci osmislili su nove tečajeve. Portugal je 2019. osnovao radnu skupinu s ciljem pripreme za zamjenu podmorskih kabela koji povezuju najudaljenije regije s kopnom. Osim toga, Madeira i Francuska Gijana planirale su povezivanje s podmorskim kabelom koji povezuje Portugal s Brazilom uz pomoć sredstava EU-a u iznosu od 26,5 milijuna EUR.

Povećanje digitalizacije najudaljenijih regija na temelju dobre povezanosti s EU-om i trećim zemljama važno je kako bi te regije mogle iskoristiti jedinstveno digitalno tržište i ostvariti međunarodnu poslovnu suradnju. Mreža uređâ za širokopojasne usluge može pomoći najudaljenijim regijama da osnaže svoje kapacitete za provedbu projekata u tom sektoru s pomoću razmjene dobre prakse i tehničke podrške.

Promet

Komisija je predložila posebne mjere za najudaljenije regije u okviru Instrumenta za povezivanje Europe za razdoblje 2021.–2027., a za radove u području prometa, kao što je povezanost sa zračnim lukama, lukama i gradskim čvorištima u tim regijama, mogu se primiti sredstva te iskoristiti viša stopa sufinanciranja.

Nadalje, Komisija je predložila da najudaljenije regije mogu iznimno koristiti sredstva iz Europskog fonda za regionalni razvoj za razdoblje 2021.–2027. kako bi ih uložile u **infrastrukturu zračnih luka**. Komisija je 2019. ponudila najudaljenijim regijama analizu njihovih potreba u području povezivosti te utvrdila moguće projekte povezane s infrastrukturom i uslugama.

Komisija namjerava predložiti reviziju **smjernica za transeuropsku prometnu mrežu 2021.** i analizirati posebne probleme najudaljenijih regija u tom području. Naposljetku, Europska investicijska banka uložila je u zračne luke, 100 milijuna EUR na otoku Réunion i 60 milijuna EUR na Guadeloupeu, uz potporu Europskog fonda za strateška ulaganja.

Najudaljenije regije nastavile su poboljšavati infrastrukturu unutarnjeg cestovnog i pomorskog prometa uz potporu Europskog fonda za regionalni razvoj. To uključuje poboljšanje sigurnosti cestovne infrastrukture i razvoj javnog prijevoza na Madeiri, u Francuskoj Gijani i na Mayotteu te poboljšanje pristupačnosti određenih azorskih otoka. Osim

²⁶Dio V. Priloga Prijedlogu Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavljanju Instrumenta za povezivanje Europe – COM(2018) 438 final.

²⁷ Trijalog o Uredbi o uspostavljanju Instrumenta za povezivanje Europe održan 7. ožujka 2019.

toga, Francuska Gijana uspostavlja nove pomorske prometne putove s trećim zemljama, a Guadeloupe novu zračnu liniju sa Sjedinjenim Američkim Državama.

Potrebno je kontinuirano raditi na razini EU-a te na nacionalnim i regionalnim razinama kako bi se poboljšala povezivost u najudaljenijim regijama. U tom kontekstu važno je oblikovanje kvalitetnog portfelja projekata i optimizacija dostupne potpore.

4. INTENZIVIRANJE SURADNJE NAJUDALJENIJIH REGIJA SA SUSJEDNIM I DRUGIM ZEMLJAMA

Prijedlogom Komisije za europsku teritorijalnu suradnju za razdoblje 2021.–2027. nastoji se **olakšati suradnja između najudaljenijih regija i njihovih susjednih zemalja** uz pomoć namjenskih sredstava i fleksibilnih pravila o suradnji u skladu s instrumentom za vanjsko financiranje. U tom kontekstu najudaljenije regije razmijenile su dobre prakse kako bi **olakšale provedbu zajedničkih projekata** 2019. te su uspostavile zajedničke platforme koje uključuju vanjske programe.

EU je pokrenuo pregovore s afričkim, karipskim i pacifičkim državama o sporazumu za razdoblje nakon Sporazuma iz Cotonua s pregovaračkim mandatom koji obuhvaća potrebu za razmatranjem problema i situacije u najudaljenijim regijama. Sporazum je važan za oblikovanje suradnje u području globalnih problema, kao što je upravljanje oceanima.

Guadeloupe je 2019. postala članica Organizacije istočnokaripskih država, a Saint-Martin zatražio je da postane promatrač. Francuska Gijana pokrenula je studiju o preprekama na koje nailaze lokalna poduzeća, Martinique i otok Réunion podržali su internacionalizaciju lokalnih poduzeća, a otok Réunion i Mayotte studentsku mobilnost s trećim zemljama. Najudaljenije regije sudjelovale su sa svojim susjedima u projektima o regionalnoj suradnji u području prometa, zdravlja, plavog gospodarstva i vještina. Regije Makaronezije osnažile su suradnju s Cabo Verdeom, Mauritanijom i Senegalom s pomoću projekta Hexagone u okviru programa teritorijalne suradnje. Zemlje Karipskog mora, zajedno s najudaljenijim regijama tog područja, 2018. i 2019. zajednički su testirale sustav za rano upozorenje na cunami.

Neke najudaljenije regije suočavaju se s velikim socioekonomskim izazovima zbog **migracija**. U tom kontekstu, u okviru nacionalnih programa sufinanciranih sredstvima iz raznih EU fondova provode se brojne ciljane mjere. Na primjer, Fond EU-a za azil, migracije i integraciju i Fond za unutarnju sigurnost podržali su obradu zahtjeva za azil u Francuskoj Gijani, razvoj Europskog sustava nadzora granica na Azorima i Madeiri te integraciju migranata u društvo i na tržište rada na Kanarskim otocima. Francuska je na Mayotteu uspostavila posebne službe za migracije. Fondovi kohezijske politike na Madeiri pružili su potporu projektima kojima se pruža zdravstvena zaštita, obrazovanje, socijalna sigurnost i smještaj stanovnicima iz Venezuele. U kontekstu mobilnosti sa **susjedima**, EU je osnažio odnose s Marokom, što je potvrđeno na sastanku Vijeća za pridruživanje EU-a i Maroka u lipnju 2019.

Izgradnja povjerenja u susjedne zemlje i razvoj zajedničkih praksi za dijeljenje resursa ključni su za iskorištavanje novih mogućnosti suradnje. Platforme koje uključuju dionike Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog razvojnog fonda mogle bi poslužiti toj svrsi. Sporazumi o partnerstvu za mobilnost mogli bi olakšati regionalnu integraciju.

5. ZAKLJUČCI

Provedba Komunikacije „Jače i obnovljeno strateško partnerstvo s najudaljenijim regijama EU-a” iz 2017. kreće se u pravom smjeru. U nešto više od dvije godine Komunikacija je donijela konkretne pozitivne rezultate za najudaljenije regije.

Komisija je ispunila svoje obveze stvorivši određene prilike za najudaljenije regije u širokom spektru programa EU-a, neprestano prilagođavajući zakonodavstvo EU-a, politike i alate njihovim potrebama i interesima te pružajući prilagođenu potporu tim regijama. Važno je da Europski parlament i Vijeće donesu programe EU-a za razdoblje 2021.–2027. koji nude prilagođen pristup i posebne uvjete za najudaljenije regije, na temelju prijedloga Komisije.

Najudaljenije regije i njihove države članice pridonijele su donošenjem regionalnih i nacionalnih strategija i pokretanjem konkretnih inicijativa s ciljem provedbe Komunikacije te izražavanjem svojega stava u oblikovanju politika.

Uzimajući u obzir postignuti napredak, potpuna provedba Komunikacije **zahtijeva ubrzanje i usmjeravanje nastojanja na svim razinama u ključnim sektorima te rješavanje problema klimatskih promjena, zaštite biološke raznolikosti, uvođenje kružnoga gospodarstva i usmjeravanje prema energiji iz obnovljivih izvora.** Ulaganje u te sektore izuzetno je važno kako bi se osigurao održivi rast u tim osjetljivim, udaljenim i izoliranim regijama EU-a. Komisija će stoga posvetiti posebnu pozornost ulozi najudaljenijih regija u zelenom planu, uzimajući u obzir njihove slabe točke i prednosti. Europski fond za regionalni razvoj važan je izvor sredstava koja treba uložiti u te sektore.

Osim toga, potrebno je i dalje ulagati napore za nastavak razvoja plavoga gospodarstva i poboljšanja povezivosti u najudaljenijim regijama. Ulaganje u razvoj vještina ostaje ključan faktor u pružanju potpore stvaranju radnih mjesta i poduzetništvu u svim sektorima.

Jače partnerstvo i bliska suradnja između Europske unije, najudaljenijih regija i država članica kojima te regije pripadaju ključno je za razvoj potencijala tih regija i za potporu njihovoj tranziciji prema zelenom gospodarstvu koje stavlja ljude u prvi plan. Iako se situacija u svakoj pojedinoj regiji bitno razlikuje, potrebno je još mnogo toga učiniti kako bi se uklonile nejednakosti između tih regija i europskog kontinenta.

Uključivanje najudaljenijih regija pridonosi izgradnji uključive Europske unije **koja nikoga ne zapostavlja.** S druge strane, najudaljenije regije, sa svojim jedinstvenim značajkama, mogu znatno pridonijeti stvaranju **zelenije, klimatski neutralnije i održivije Europske unije.**